

Esa Iivonen, johtava asiantuntija, MLL
Kohti lapsiystävällistä maakuntaa -koulutussarja
Jyväskylä 8.3.2018

Lapsivaikutusten arvioinnilla parempia päätöksiä

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Lapset ensin.

Miksi lapsivaikutusten arviointi? (1)

- **Tuo tietoa lapsia koskevan / lapsiin vaikuttavan päätöksenteon perustaksi.** *”Viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset”*
(hallintolain 31 §)
- **Tuo tietoa lapsia koskevan / lapsiin vaikuttavan toiminnan kehittämisen perustaksi** *Esim. perusopetuslain 21 §: ”Opetuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa koulutusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin.”*

Miksi lapsivaikutusten arviointi? (2)

- Mahdollistaa **lasten edun ensisijaisuuden huomioon ottamisen** lapsiin vaikuttavissa päätöksissä (*LOS:n 3 artikla lapsen edun ensisijaisuudesta*).
- Tuo näkyväksi **erilaisessa tilanteessa olevien lasten ja nuorten tarpeet** (*syrjimättömyys, eriarvoisuuden vähentäminen ja oikeudenmukaisuus, LOS:n 2 artikla*).
- Tuo esiin **vaikutukset lasten hyvinvointiin ja kehitykseen lyhyellä ja pitkällä aikavälillä** (*lapsen oikeus kehittymiseen, LOS:n 6 artikla*).

Miksi lapsivaikutusten arviointi? (3)

- Tuo lasten ja nuorten kokemusasiantuntijuuden **käyttöön** (*lapsen oikeus tulla kuulluksi ja lapsen näkemysten kunnioittaminen, LOS:n 12 artikla*)
- Arvioinnilla saadaan **suosituksia päätöksentekoa / toiminnan kehittämistä varten ja siten parempia päätöksiä ja toimintaa.**
- Lasten hyvinvoinnin kannalta hyvät päätökset ovat **myös taloudellisesti kestävämpiä** (*vaikuttavuus, tehokkuus ja kestävyys*). *Hyvinvoinnin ja terveyden perusta rakentuu lapsuudessa.*

Miksi lapsivaikutusten arviointi? (4)

- Vaikutusten arviointi lisää päätöksenteon ja toiminnan kehittämisen **läpinäkyvyyttä ja moniarvoisuutta**.
Päätöksenteon legitimiteetti vahvistuu.
- **Selkeyttää ja jäsentää** valmistelua ja päätöksentekoa.

Lapsen etu (Barnets bästa, the best interests of the child)

- **Lapsen edun ensisijaisuus on lapsioikeuden keskeinen periaate. Lapsen etu on oikeudellinen käsite.**
- **Lapsen edun määrittely edellyttää tapauskohtaista arviointia.**
- **Lapsen edun sisällön lähtökohtana ovat YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa turvatut oikeudet.**

YK:n lapsen oikeuksien sopimus

- **Yleissopimus lapsen oikeuksista (LOS)** hyväksyttiin pitkän valmistelun jälkeen YK:n yleiskokouksessa 20.11.1989.
- Lapsen oikeuksien sopimus on oikeudellisesti velvoittava kansainvälinen ihmisoikeussopimus.
- Lapsen oikeuksien sopimus tuli Suomessa voimaan vuonna 1991 ja se on osa Suomen oikeusjärjestystä.

Lapsen oikeuksien sopimus on velvoittava ihmisoikeussopimus

- Lapsen oikeuksien sopimus **turvaa lapsen oikeuksien minimitason**. Sopimus ei vaikuta kansallisen lainsäädännön tai muiden ihmisoikeussopimusten määräyksiin, jotka edistävät lapsen oikeuksien sopimusta paremmin lapsen oikeuksien toteutumista.
- **Jokaisen sopimusvaltion** on ryhdyttävä **kaikkiin tarpeellisiin** lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin ja muihin **toimiin LOS:n tunnustettujen oikeuksien toteuttamiseksi**.

Lapsen oikeuksien sopimuksen yleisperiaatteet

- **Lapsen edun ensisijaisuus (3 artikla)**
- **Syrjimättömyys (2 artikla)**
- **Lapsen oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen (6 artikla)**
- **Lapsen näkemysten kunnioittaminen / oikeus tulla kuulluksi (12 artikla)**

Lapsen edun ensisijaisuus – Lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artiklan 1 kappale

- Kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien **toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.**
- *In all actions concerning children... the best interests of the child shall be a primary consideration*
- *Vid alla åtgärder som rör barn... ska barnets bästa komma i främsta rummet.*

Lapsen oikeus syrjimättömyyteen

- **Lapsen oikeudet tulee taata kaikille lapsille. Lasta ei saa syrjiä** hänen tai hänen vanhempiensa ominaisuuksien perusteella.
- **Syrjintäkielto** ei ole vain passiivinen velvollisuus, joka kieltää kaikenlaisen syrjinnän, vaan se edellyttää **aktiivisia toimenpiteitä eriarvoisuuden korjaamiseksi.**
- Tarvittaessa **positiivinen erityiskohtelu** yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja eriarvoisuuden vähentämiseksi

Lapsen oikeus kehittymiseen

- ***Kehittyminen* kokonaisvaltainen käsite**, johon kuuluvat kaikki lapsen oikeuksien sopimuksessa turvatut oikeudet.
- Kyse ei ole vain lapsen kehityksen varmistamisesta kohti aikuisuutta vaan **myös parhaiden mahdollisten olosuhteiden järjestämisestä lapsen nykyistä elämää varten.**
- Kehittyminen tulee käsittää **laajassa merkityksessä** käsittäen niin fyysisen, henkisen kuin sosiaalisen kehityksen.

Lapsen näkemysten kunnioittaminen

Lapsen oikeus tulla kuulluksi

- Lapsen on saatava vapaasti **ilmaista näkemyksensä**. **Näkemykset on otettava huomioon** lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.
- **Lapsen etu ja lapsen oikeus tulla kuulluksi täydentävät toisiaan**. Lapsen näkemykset tulee kuulla ja ottaa huomioon kaikissa häntä koskevissa asioissa, myös lapsen edun arvioinnissa.
- **Lasten osallisuus lapsivaikutusten arvioinnissa**

Lapsen edun ja lapsivaikutusten arviointi

Yksittäistä lasta koskeva päätös/toimi

= Lapsen edun arviointi

Lapsiryhmää tai yleisesti lapsia koskeva päätös/toimi

= Lapsivaikutusten arviointi

- YK:n lapsen oikeuksien komitea on antanut lapsen edun ensisijaisuutta käsittelevän yleiskommentin (nro 14).

Tapauskohtainen arviointi

- Lapsen edun sisältö tulee määrittää **tapauskohtaisesti kyseessä olevan lapsen tai kyseessä olevien lasten tilanteen mukaisesti**, jossa otetaan huomioon heidän olosuhteensa ja tarpeensa.
- Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyvien oikeuksien ja muiden tilanteeseen liittyvien lapsen oikeuksien toteutuminen arvioinnin kohteena

Lapsen etu on kolmiosainen käsite (1)

- **Lapsen etu on oikeus, periaate ja menettelytapa**, joka perustuu lapsen edun tai lasten etujen kaikkien tekijöiden arviointiin tietyssä tilanteessa.
- Ensinnäkin **lapsella on oikeus siihen, että hänen etunsa arvioidaan ja otetaan ensisijaisesti huomioon**. Tämä oikeus tulee panna täytäntöön aina kun tehdään yhtä lasta, lapsiryhmää tai yleisesti lapsia koskevia päätöksiä.

Lapsen etu on kolmiosainen käsite (2)

- Toiseksi lapsen etu on tärkeä **tulkintaperiaate**. Jos lainsäännös voidaan tulkita useammalla kuin yhdellä tavalla, tulee valita sellainen tulkinta, joka palvelee tehokkaimmin lapsen etua.
- **Lapsen oikeuksien sopimuksessa määritellyt oikeudet tarjoavat perustan tulkinnalle.**

Lapsen etu on kolmiosainen käsite (3)

- Kolmanneksi lapsen etu on **menettelysääntö**, jonka mukaan aina kun tehdään tiettyyn lapseen, lapsiryhmään tai yleisesti lapsiin vaikuttavia päätöksiä, **päätöksenteossa on arvioitava päätöksen mahdollisia myönteisiä ja kielteisiä vaikutuksia kyseiseen lapseen tai kyseisiin lapsiin.**
- Päätöksen perusteluista tulee **ilmetä, mitä on pidetty lapsen etuna ja millä perustein sekä kuinka lapsen etua on punnittu.**

Lapsen etu ja lainsäädäntöelimet

- Lapsen edun tulee ohjata päätöksentekoa valmisteltaessa lapsia koskevaa tai heihin vaikuttavaa **lainsäädäntöä**.
- Lapsen edun tulee olla ensisijainen harkintaperuste päätöksenteossa, esimerkiksi silloin kun eduskunta päättää varhaiskasvatusta tai lasten koulutusta koskevasta laista, valtioneuvosto niitä koskevasta asetuksesta tai Opetushallitus varhaiskasvatussuunnitelman tai perusopetuksen perusteista.

Lapsen etu ja tuomioistuimet

- ***Tuomioistuimilla*** tarkoitetaan kaikissa oikeusasteissa tapahtuvia oikeudenkäyntejä.
- Esimerkiksi hallinto-oikeuden käsitellessä varhaiskasvatusta tai lapsen koulutusta koskevaa asiaa lapsen edun on oltava ratkaisussa etusijalla.

Lapsen etu ja hallintoviranomaiset

- Esimerkiksi varhaiskasvatusta tai koulutusta koskevaa asiaa käsittelevä kunnan toimielin, kuten lautakunta, sen jaosto, kunnanhallitus tai valtuusto, on sopimuskohdassa tarkoitettu **hallintoviranomainen**, jonka otettava lapsen etu ensisijaisesti huomioon.
- Lapsen edun on oltava ensisijainen harkintakriteeri, kun kunnassa päätetään varhaiskasvatusta tai koulutusta koskevasta asiasta, esimerkiksi paikallisesta varhaiskasvatus- tai opetussuunnitelmasta.

Lapsen etu ja ”sosiaalihuolto”

(social welfare institutions)

- Ilmaus ”*julkinen tai yksityinen sosiaalihuolto*” tulee **tulkita laajassa merkityksessä**. Lapsen oikeuksien komitean mukaan ilmaisen tulee ymmärtää tarkoittavan kaikkia laitoksia, joiden toiminnalla ja päätöksillä on vaikutus lapsiin ja heidän oikeuksiensa toteutumiseen.
- Komitean mukaan näitä ovat **esimerkiksi huolenpitoon, terveyteen, ympäristöön, koulutukseen ja vapaa-aikaan liittyvä toiminta**. Varhaiskasvatus ja koulujen toiminta siten kuuluu määritelmän piiriin.

Lapsen etua toteutettava aktiivisesti

- Lapsen etu ei toteudu itsestään. Lapsen edun ensisijaisuuden varmistaminen **edellyttää aktiivisia toimia.**
- Jokainen lainsäädännöllinen, hallinnollinen ja oikeudellinen toimielin on velvollinen **soveltamaan lapsen edun periaatetta järjestelmällisesti** ja ottamaan päätöksensä ja toimiansa vaikutukset lasten oikeuksien toteutumiseen.

Lapsen etu korkeammassa asemassa harkinnassa

- Lasta/lapsia koskevassa asiassa **lapsen etu / lasten edut on korkeammassa asemassa harkinnassa kuin muut asiassa huomioitavat seikat.**
- Lapsen edun vahvaa asemaa **puoltaa lapsen erityisasema:** riippuvuus, kehitysaste, oikeudellinen asema ja äänioikeudettomuus.
- Lapsilla on aikuisia vähemmän mahdollisuuksia saada etunsa otetuksi tehokkaasti huomioon. **Jos lasten etua ei korosteta, se jätetään helposti huomioimatta.**

Etujen yhteensovittaminen tapauskohtaisella kokonaisharkinnalla

- Päätöksenteossa **lasten edut voivat olla keskenään ristiriidassa**. Punninnassa on tärkeä ottaa huomioon syrjimättömyysperiaate.
- **Myös muiden henkilöiden edut voivat olla ristiriidassa lapsen/lasten edun kanssa.**
- Tapaukseen liittyvien henkilöiden edut on **kokonaisharkinnalla yhteensovitettava**. Harkinnassa on muistettava **lapsen edun korkeampi prioriteetti**.

Lapsivaikutusten arviointi ja lasten edut

- Lapsivaikutusten arviointi on **väline lasten etujen selvittämiseen.**
- Lapsivaikutusten arvioinnissa tarkastellaan **lasten hyvinvointiin ja oikeuksiin vaikuttavia tekijöitä kokonaisuutena.**
- Lapsivaikutusten arvioinnilla selvitetään, miten päätös/toiminta voitaisiin toteuttaa lasten kannalta parhaalla mahdollisella tavalla.

Lapsivaikutusten arvioinnin oikeusperustaisuus

- **Lapsen oikeuksien sopimus** ja siinä turvatut oikeudet muodostavat perustan lapsen edun ja lapsivaikutusten arvioinnille.
- Arvioinnissa huomioitava **myös muu tilanteeseen liittyvä lainsäädäntö**. Esim. varhaiskasvatusta, perusopetusta, lukiokoulutusta, ammatillista koulutusta tai opiskeluhuoltoa koskeva lainsäädäntö.

Miten päätös vaikuttaa lasten oikeuksiin?

Kuten lapsen oikeuteen

- kehitykseen
- syrjimättömyyteen (yhdenvertaisuusperiaate)
- esittää näkemyksensä ja saada näkemyksensä huomioon otetuksi
- terveyteen ja terveystalveluihin
- koulutukseen
- riittävään elintasoon
- vapaa-aikaan, leikkiin ja harrastustoimintaan
- turvalliseen kasvuympäristöön ja suojeluun
- saada etunsa ensisijaisesti huomioon otetuksi ratkaisussa

Vaikutusten arviointi eri vaiheissa

Ennakoarviointi: Suunnitteilla olevan päätöksen eri vaihtoehtojen vaikutuksia arvioidaan ennen päätöksen tekemistä.

Seuranta-arviointi: Selvitetään, minkälaisia vaikutuksia tehdyllä päätöksellä tai toiminnalla on ollut.

Prosessiarviointi: Vaikutuksia arvioidaan päätöksen toimeenpanon yhteydessä.

→ Eri vaiheissa tehdyt arvioinnit täydentävät toisiaan.

Kerätty tieto kumuloituu.

Hyvinvointi- ja terveysvaikutusten arviointi kunnassa

- **Terveydenhuoltolain 11 §:** Kunnan ja sairaanhoitopiirin on päätöksenteon ja ratkaisujen valmistelussa arvioitava ja otettava huomioon tehtävien päätösten ja ratkaisujen vaikutukset väestön terveyteen ja sosiaaliseen hyvinvointiin.
- **Sote-järjestämislakiehdotuksen 7 § (HE 15/2017):** Päätösten vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen on arvioitava ennakkoon ja otettava huomioon kunnan eri toimialojen päätöksenteossa.

Varhaiskasvatuksen ja koulutuksen arviointi

- Varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee **arvioida antamaansa varhaiskasvatusta** sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin (varhaiskasvatuslain 9 b §) .
- Opetuksen järjestäjän tulee **arvioida antamaansa koulutusta** sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin (perusopetuslain 21 §) .
- Vastaava säännös **lukioiden** osalta on lukiolain 16 §:ssä ja **ammattillisen koulutuksen** osalta ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 126 §:ssä.

Lapsivaikutusten arviointi osaksi valmisteluprosessia

- Lapsivaikutusten arviointi **säännönmukaiseksi osaksi valmisteluprosessia**. Arviointi tehtävä **riittävän varhaisessa vaiheessa** valmistelua, jotta sillä on aito merkitys prosessissa.
- Arvioinnin toteuttamisessa **voidaan käyttää erilaisia menettelytapoja**. Isoissa asioissa tehdään laajempi arviointi. **Moniammatillisen osaamisen** hyödyntäminen tarvittaessa arvioinnissa
- **Arvioinnin tulokset on otettava huomioon** jatkovalmistelussa ja päätöksenteossa.

Lapsivaikutusten arviointi on tehtävä riittävässä laajuudessa

- Käytössä olevassa kokonaisvaltaisessa päätösten ennakkovaikutusten arvioinnissa (EVA) on **huolehdittava, ettei lapsivaikutusten arviointi jää pintapuoliseksi tai näennäiseksi.**
- Lapsiin vaikuttavissa päätöksissä on aina muistettava vaatimus **lapsen edun ensisijaisuudesta ja siitä seuraavasta lapsivaikutusten arviointivelvoitteesta.**
- **Lapsen edun tulee olla harkinnassa korkeammalla kuin muut asiaan vaikuttavat seikat** (lapsen edun ensisijaisuus).

Lapset ja nuoret tiedon tuottajina arvioinnissa

- **Lapsiystävällinen kuuleminen ja osallistuminen**
- **Lapsiystävälliset menetelmät**, esimerkiksi haastattelut, kyselyt, sadutus, piirtäminen, kirjoittaminen, valokuvaaminen
- **Kuuleminen arjen kasvuympäristöissä**: kuten päiväkodit, koulut, koululaisten iltapäivätoiminta, vapaa-ajanpalvelut
- **Oppilaskunnat ja nuorisovaltuusto**
- **Yhteistyö järjestöjen kanssa**

Lapset mukana leikkipuiston suunnittelussa (1)

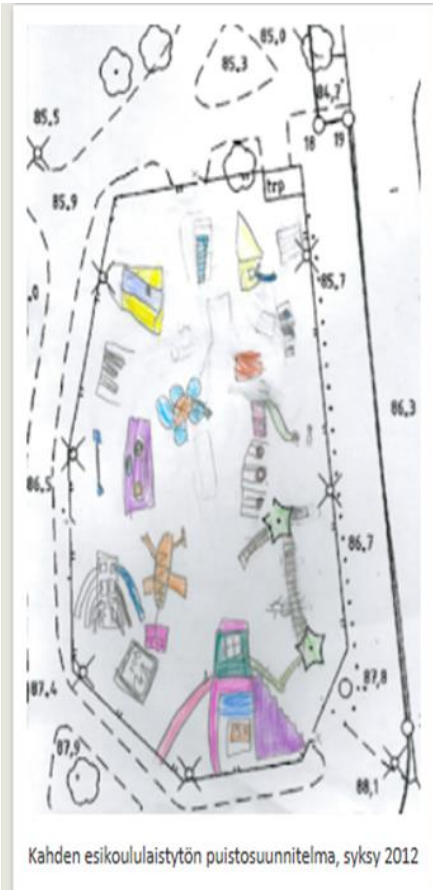
Lasten arjessa
tapahtuva
osallisuus (lapset
tiedon tuottajina)

Esimerkki
Tampereelta
Leikkimisen
asiantuntijat
puistoa
suunnittelemassa

Leikkipuiston suunnitteluun osallistaminen alkoi kaikille kaupunkilaisille tarkoitetulla Valmakyselyllä, jossa palautetta sai antaa vanhasta puistosta ja ehdottaa ideoita uudistettavaan puistoon. Lisäksi suunnittelusta vastaavalla maisema-arkkitehdilla oli tukenaan kaksi osallisuusryhmää, joissa oli lähialueen asukkaita, MLL:n yhdistys ja lähipäiväkodin lapsia.

Lapset mukana leikkipuiston suunnittelussa (2)

Pikku Kakkosen puiston tapauksessa lapset osallistuivat suunnittelun useisiin vaiheisiin, suunnittelupiirustusten tekemisestä puiston testaamiseen, varauksettoman innostuneina. Jokainen vaihe oli lapsille elämys, josta he pyrkivät ottamaan kaiken irti leikkien.

Anna-Kaisa Kuusisto-Arponen ja Markus Laine:

<http://sateenvarjolla.blogspot.fi/2015/06/leikkimisen-asiantuntijat-puistoa.html>

Lasten arjessa tapahtuva osallisuus

Esimerkki Kuopiosta, Koulupihan suunnittelu

Koululaiset suunnittelivat itselleen paremman koulupihan: "Tämä idea esitetään rehtorille"

Nelosluokkalaiset tarttuivat haasteeseen rohkeasti ja suunnittelivat yhdessä eri alojen osaajien kanssa toimivamman koulupihan.

Koulutus 7.10.2016 klo 19:03

Koululaiset toimivat tiiviissä yhteistyössä muotoilun ammattilaisten ja kaupungin asiantuntijoiden kanssa.

Ideoimassa olivat Vehmersalmen koulun oppilaskunnan edustajat sekä Haapaniemen koulun 4C-luokka.

Nelosluokkainen Iita Jauhiainen kuvailee millaisia muutoksia pihalle on suunnitteilla:

– Siirretään parkkipaikat parkour-paikan tieltä ja tuonne pihalle tulee areenoita, joissa voi pelata vaikkapa jalkapalloa. Tämä idea esitetään rehtorille, että sopiiko, jos teemme tällaisia muutoksia.

Lapsivaikutusten ennakoarvioinnin vaiheet (1)

- Asiassa aloitetaan valmistelu. **Tunnistetaan, onko asiassa tarve lapsivaikutusten arvioinnille** (= koskeeko asia lapsia tai vaikuttaako asia lapseen).
- Jos valmisteltavalla asialla todetaan olevan vaikutuksia lapseen, **aloitetaan tarkempi vaikutusten arviointi**.
- **Arvioinnin laajuus ja menetelmät riippuvat päätettävän asian luonteesta**. Isossa asiassa tehdään laajempi arviointi.

Lapsivaikutusten ennakoarvioinnin vaiheet (2)

- **Kartoitetaan olemassa oleva tieto** (esim. Kouluterveyskyselyn tulokset,
- **Määritellään arvioinnissa tarkasteltavat vaihtoehdot ja arviointikysymykset.** Tarkastellaan ainakin kahta vaihtoehtoa (= olemassa oleva tilanne (ns. nollavaihtoehto) ja vaihtoehto, jossa tehdään nykytilaan jonkin muutos). Usein tarkastelussa on mukana enemmän vaihtoehtoja.
- **Tiedon kerääminen, myös lapsilta ja nuorilta.**

Lapsivaikutusten ennakoarvioinnin vaiheet (3)

- Tiedon pohjalta tunnistetaan **päätösvaihtoehtojen myönteiset ja kielteiset vaikutukset** lasten hyvinvointiin ja oikeuksien toteutumiseen. Lapsen oikeuksien sopimuksessa turvatut oikeudet tarkastelun lähtökohtana. Muu tarkastelussa mukana lainsäädäntö vaihtelee arvioitavan kohteen mukaan.
- Tunnistetaan **eri vaikutusten merkittävyys**. Vaikutukset ovat merkittävyydestään erilaisia.

Lapsivaikutusten ennakoarvioinnin vaiheet (4)

- **Tehdään kokonaisarvio vaikutuksista**, jonka perusteella **laaditaan suositukset jatkovalmistelua ja päätöksentekoa varten**. Kokonaisarviossa eri vaikutuksia ja niiden merkittävyyttä punnitaan toisiinsa.
- **Raportointi** jatkovalmistelua ja päätöksentekoa varten, arvioinnin tulosten julkistaminen

Lapsivaikutusten ennakoarvioinnin vaiheet (5)

- **Arvioinnin tulosten huomioon ottaminen** jatkovalmistelussa ja päätöksenteossa
- **Päätös ja siitä tiedottaminen**, myös lapsille ja nuorille
- **Päätöksen seuranta ja toteutuneiden vaikutusten arviointi**

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE-ohjelma)

- **LAPE-ohjelmassa lapsen oikeudet ja lapset etu kuuluvat muutosta ohjaaviin periaatteisiin. LAPE-ohjelma tukee ja mallintaa lapsivaikutusten arvioinnin käyttöönottoa valtion, kuntien ja maakuntien toiminnassa.**

LAPE-ohjelman hankesuunnitelma:

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/74904>

Projektisuunnitelmat: <http://stm.fi/lapsi-ja-perhepalvelut/projektisuunnitelmat>

Lisätietoa

(1)

Lapsen oikeuksien sopimus

http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2

Lapsen oikeuksien komitean yleiskommentit

<http://lapsiasia.fi/lapsen-oikeudet/komitean-yleiskommentit/>

Lapsenoikeudet.fi-sivuilla tietoa lapsen oikeuksien sopimuksesta

<https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus/>

Lapsivaikutusten arviointi kunnassa ja maakunnassa (MLL:n ohje, 2018)

<https://www.mll.fi/kumppaneille/kuntayhteistyö/lapsivaikutusten-arviointi-kunnassa-ja-maakunnassa/>

Johdatus lapsivaikutusten arviointiin (MLL:n ohje, 2018) <https://www.mll.fi/tietoa-mllsta/lasten-oikeudet/johdatus-lapsivaikutusten-arviointiin-mlln-ohje-lapsivaikutusten-arviointiin/>

Lisätietoa

(2)

**Liisa Heinämäki – Tapani Kauppinen: Lapsivaikutusten arviointi
kuntapäätöksissä (THL, 2010) <https://www.julkari.fi/handle/10024/80048>**

**Ohjeita ja näkökulmia lapsivaikutusten ennakoarviointiin
kunnanpäätöksenteossa (Suomen Unicef, 2015)**
www.unicef.fi/unicef/tyomme-suomessa/lapsiystavallinen-kunta/lapsiystavallinen-materiaalipankki

Sirpa Taskinen: Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arvioiminen (Stakes, 2006)
<http://www.julkari.fi/handle/10024/75271>

**Lapsivaikutusten arviointi Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa – Ohjeistus
(Suomen ev.-lut. kirkko, 2015)**
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/89A630F75C56617FC2257C5A00489E6D/\\$FILE/LAVA_ohjeistus_2015_www.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/89A630F75C56617FC2257C5A00489E6D/$FILE/LAVA_ohjeistus_2015_www.pdf)

Kirsi Alila: Lapsivaikutusten arviointi – kansallisia ja kansainvälisiä näkökulmia
(Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2011:7)

http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2015/04/lapsivaikutusten_arviointi.pdf

Ira Custódio: Lapsivaikutusten arviointi – hyvistä aikeista toiminnaksi
(Nuorisotutkimus1/2016)

<https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/Vaikuttaminen/Nuorisotutkimus+1+2016+Lapsivaikutusten+arviointi+Cust%C3%B3dio.pdf>

Esa Iivonen & Kirsi Pollari: Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen ja maakuntauudistuksen lapsivaikutusten oikeudellinen ennakoarviointi (2016)

http://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/lapsen-oikeuksien-sopimukseen-pohjautuva-ennakoarvio-sote-uudistuksesta-on-valmistunut

Salme Sundquist & Leena Oulasvirta (toim.) Vaikutusten ennakoarviointi kunnallisessa päätöksenteossa (Kuntaliitto, 2011)

http://shop.kunnat.net/product_details.php?p=2572

Tapani Kauppinen: Kuntien tulevaisuus haltuun – Ennakoarvioinnin soveltamiseen vaikuttavat tekijät lautakuntapäätöksissä (THL, 2011)

<https://www.julkari.fi/handle/10024/80038>

Säädösvaikutusten arviointi ihmisiin kohdistuvien vaikutusten näkökulmasta

(STM:n julkaisuja 2016:2) <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/75241>

MLL:n visio 2024

**Suomi on lapsiystävällinen yhteiskunta,
jossa lapsen etu asetetaan etusijalle ja
jossa lapset ja nuoret voivat hyvin.**

www.mll.fi

Twitter @MLL_fi

Twitter @Esalivonen

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO